

המכתב העשתי עשר

תורות — להוקיר ולכבד את האמתיות הכאות ע"י התגלות
 בפרסום התולדה ליסודות החיים; כי ה' הוא אל ה'יך, הלא הוא,
 המכונן את רעיוניך, רגשותיך, מדברותיך ופעולותיך — הוא המפלים
 מעגל חיידך. א) אחדותו תוקיר ותכבד, כמו תקראך להשכיל ולהבין כל
 אפני חיידך, ולאחד כל כחותיך ואמצעיך ומסבות חיידך, ליחס אותם
 אל האל היחיד והמיוחד לדעת כי מידו ועל ידו המה לך ותחת השגחתו.
 ב) להכיר ולהוקיר את פעולות העבודה אשר לכל יציר נברא — ולהכיר
 גם את עצמך כי גם אתה הנך עבד פועל כמוהם ועמהם יחד. ג) ולזאת
 גלה לך רצונו לכל עת תמיד. ד) להוציא ממנת גורלך את תורת
 החנוך. ה) ע"י ההכרות האלה, ללמוד יראת ה' מנדרלו, אהבתו —
 מטובו והבטחון בה' — מאמיתתו. ו) להסיר מלבך כל רעיון שוא ותפל,
 ולטהר את מהשבותיך מכל דבר אשר ישפיל את ערכך וקדושת
 תעודתך. ז) הסר ממך גאון וגובה, ואהבת התענוגים. ח) להשתתף
 בצעיר ובשמותת כל היצורים; — ולהתהלך אתם באהבה בהיותם בני
 למקום, בני אלהיך. ט) אין דבר זולת שמוש ושנון המאמרים אשר
 יורו ויראו לנו האמתיות מפעולות התגלות השם; רק בתור יסודות
 כאלה נחזיק את מצותיו, בתור מושג, בתור התגלות ולא בתור
 פקודה; מי האיש החפץ אמת יקחנה לו! — משפטים — אבל כל
 אלה יש להם ערכם עליך, אם תחיה באמת על פי מושגיך אלה,
 בעולם ה', בכחות ה' ובתכונת איש ישראל. חו בתך הראשונה:
 ה. הצדק! כי תכבד כל יצור מסביב לך ובך, בתור יציר ה' אלהיך,
 תביט על כל אשר לו, כי מתנת ה' המה לו או כל אשר רכש לו
 עפ"י מדת הצדק מה', להניח זאת בידו ולתת לו כל דבר, אשר הצדק
 אתו לקרוא אותו בשם. של"י — אל תביא קללה בעולם! ראשית חובתך,
 לחשוב כל אדם כי הוא דומה לך ולכבד את עצמותו הנסתרת בנופו

ובחייו

א) שמות כ' ב'.

ב) דברים ו' ה' ה' ל"ט שמות כ', ג' דברים י"ח י"ג ויקרא י"ט כ"ז.

ג) דברים ד' י"ט כ'.

ד) דברים ד' ט' ה' י"ט.

ה) דברים ח' ב'.

ו) דברים ו', יב י"ג שם ד' מ' שם ו' ט"ו ו' י"ט.

ז) דברים יו"ד י"ב ט"ו ויקרא י"א ט"ד כ' ז'.

ח) דברים ח' י"א שם ה' י"ח.

ט) דברים ט"ו ו' ויקרא י"ט י"ח.

ובחיוו. — י) בנופו המתפשט ע"י מעשה אנוש ותהכולותיו — בקנינו .
 יא) בזכיותיו, כי קנינוך יעברו ברשותו ושללו תהיינה פעולות כחותיך .
 יב) כבודה ובמנון ובמשורה. — יג) למלאות את החסרון באשר הזיק
 לו בנופו או בממונו . יד) לכבודו בהיות לו הזכות על האמת .
 טו) — על החופש, שמחת ההיים ומנוחת הנפש . טז) על הכבוד ועל
 השלום . יז) לעולם אל תוציא לך תועלת ממום ורפיון נופו, רווח ולבו .
 יח) לעולם אל תשתמש להרע עם השלמון והמשפט אשר יש לך
 עליו : יט) . —

והחוקים : כמו עם האדם כן תתנהג עם כל יצור ממך ולמטה ;
 מהאדמה אשר תשא הכל, עד הצמחים ומפלגת הבעלי חיים. גופך
 וכחות נפשך. האני שלך, אשר יותר מכלם תכנה בשם שלי —
 הלא הוא, לפעול נגדם במדת הצדק כמו נגד האדם. — המשפט
 היוצא שם ממושג השווי של העצמים הדומים לך, יצא לנו
 פה ממושג קנין ה', ה', אשר הוא למנו ומחסה בעד כל הנכנעים
 תחתך מיצר לבבך. — חובות המשפטים מובנים וברורים לך יותר,
 יען עפי' הרוב עליך רק להכיר את עצמותך, למען תרגיש אל
 נכון את הנשות אחיך האדם, גבר עמיתך, לוא יכולת לחוש
 ולהרגיש ככה בדברים הנוגעים לכל יצור אחר, לוא הכרת ככה את
 גופך ורוחך ותנאי הפעולה אשר יפעלו יחד; כי אז גם החוקים
 היו ברורים ומובנים לך כהמשפטים, המה ידרשו ממך: כבוד
 היצורים בהיותם קנין ה', אל תשחית דבר מהם! אל תרע ואל תצר
 למו! אל תעש כג' כלה! השתמש בכל דבר בהשכל ודעת. כ) כבד
 את קיום המינים בהיותם סדר ה', אל תערבם כלאים. כא) כבד את
 הברואים בהיותם עבדים במערכת הבריאה. כב) כבד רגשות ונשיות
 הבעלי

- י) שמות כ' יג דברים כ"ה א' שם כ"ו כ"ד י"ד, ח"ט .
 יא) ויקרא י"ט י"א י"ג שמות כ"ב—א ויקרא ה' כ"א דברים כ"ד, י"ד, ח"ט .
 יב) ויקרא כ"ה י"ד שמות כ"ב ו', ס' י"ג, ח"ט .
 יג) ויקרא י"ט ל"ה, דברים כ"ה י"ג, ח"ט .
 יד) שמות כ"ב ד' ה' כ"א ל"ה ל"ג דברים כ"ב—ח שמות כ"א—י"ה, ח"ט .
 טו) שמות כ"ג ו' ויקרא י"ט י"א, ח"ט א"ח .
 טז) שמות כ"ב כ, ויקרא י"ט ל"ד ש"ג כ"ה ס"ז ש"ג י"ט י"ח, ח"ט .
 יז) ויקרא י"ט—ס"ז דברים י"ז—ה', י"ד .
 יח) ויקרא י"ט—י"ד, דברים כ"ו י"ח ש"ג י"ג י"ב, א"ח ח"ט, י"ד .
 יט) שמות כ' י"ד ויקרא י"ט ס"ז שמות כ"ג א' ו' ח' דברים א' ס"ז, ח"ט .
 כ) דברים כ' י"ט, ויקרא כ"ב כ"ד, ה' מלכים י"ה ט"ז על הי"ד, שבת ס"ז ע"ב, א"ה .
 כא) ויקרא י"ט י"ט, דברים כ"ב ס'—י"א, שמות כ"ג י"ט, י"ד .
 כב) דברים כ"ב ו', ויקרא כ"ב כ"ח—י"ד .

הבעלי חיים. כג) כבד גוף האדם גם בצאת נפשו. כד) כבד גופך והחזקתו בהיותו חומר, ציר וכלי יוצר לרוחך. כה) להנביל ולהכניע גם נשיות לבבך ופעולותיך הארציות תחת חוק ה', למען גם הנה תהיינה קדושות רק על פְּהֶרֶת האנושיות בבנין תכלית האדם הקדושה, — ואל תשפל למדרגת בהמה. כו) כבד רוחך חלק אלקי במזון וכלכלת גופו שהגתו בלי למעשהו, וכי תביא אל תוכו רק מזון כזה, אשר לא ישביתו מטהרו, למען יוכל להיות ציר אמונים בעד העולם אל הרוח ובעד הרוח אל העולם, ולא יבוא לידי התרפות או מלחמת החושים. כז) לכן עליך לכסות ולהכשיר את חלק הבהמי שלך, לבלי תפריז להעריך את ערכו ולכבדו, עד כי כל צדדי ההתנגדות יבואו כך אל עמק השוה, וגם התשוקה הבהמית תתהפך לתשוקת אדם המעלה בטוב טעם ודעת. כח) ובאחרונה כבד נפשך בדבורך ומוצא שפתיך כט). —

כג) שמות כ"ג ה', דברים כ"ה ד', א"ח ח"ט .

כד) דברים כ"א—י"ב, י"ד .

כה) בראשית ט—ה', דברים ד'—ט', ח"ט י"ד, דברים י"ח א', ויקרא י"ט כ"ח, י"ד .

כו) דברים כ"ג—י"ד, ויקרא י"ח ד—כ"ד, דברים כ"ב כ"ג—כ"ג ט', י"ד א"ה .

כז) ויקרא י"א, דברים י"ד, ויקרא ז—כ"ג, שם כ"ה—כ"ה דברים י"ב כ"ג ויקרא נ"ו

י"ז, שמות כ"ב ל, דברים י"ד כ', שם י"ב—כ"א, שמות ל"ד כ"ז, דברים י"ד כ"א בראשית ט'—ד', י"ד.

כח) ויקרא כ"ג י"ד, במדבר ל"א כ"א ויקרא י"ט כ"ו דברים כ"ב ה', א"ח י"ד .

כט) במדבר ל—ב' דברים כ"ג—כ"ג, י"ד .

הערה : הנני רושם לפניך רק את התחלות הכתובים .

המכתב השנים עשר

ס צות' — אבל החלק השני ושלמות החיים היא האהבה! לא די לך, כי לא תביא קללה לעצמך ומסביב לך, רק תתאמץ ללכת בדרכי ה' הפועל הכל באהבה, (א) והיה ברכה לך ולאשר מסביב לך; לך לעצמך, — למען תוכל להיות גם לזולתך; בראשונה תתאמץ בכל הכחות והאמצעים, לעשות חיל ותרכוש לך בשפע רב כל טוב ויקר, ואז תמסור עצמך כליל אל העולם מסביב לך בשלמות עבודת אלהים לברכה. — פעולת הברכה תחל כך: כבוד הורים שהמה לך שלוהי עליון, האנושית וישראל; המה יכניסו אותך בבריתם. (ב) כבוד החכמה, הזקנה והמישרים, להיות לך למורה דרך ולגם, בכל אשר תמצא אותם בשלמות פעולתם בתכונת האדם. (ג) להשכיל עצמך ולראות אור בחכמת החיים אשר בתורה. (ד) להתרחק מחבר רע ולהתחבר למיטב למען היות טוב כמוהו. (ה); — בהשתלמות פנימית תמידית, להתרומם אל על ולשוב אל ה' ולתעודתך. (ו); — להפוך את האדמה וכל אשר עליה למושב האדם ולאחוזת נחלתו, לצרף אל רכוש קנייך הפנימיים גם קניינים חיצוניים לאמציים בעד תעודת ברכתך ולכונן לך מצב איתן; בית, היכל-החנוך לצאצאי האדם להיות איש ישראל. (ז); — במובן כזה להביא לך גנת ביתך, את האשה, אשר תקח לך לכונן בית נאמן כזה. (ח); — ומני אז תחל חובתך בברכת פעולת אהבה שהיא הראשונה והשלמה: מבלתי יכולת בן אדם במדרגתו לבר להיות הכל. תקריב את כל עצמותך בגלל בניים, למען יהיו המה, את שלא תוכל אתה להיות, ואתה תאריך את חיידך רק בהם, — לחנך את הבנים להיות איש ישראל. (ט); — אבל גם מחוץ לגבול ביתך עליך לצאת לישע גבר עמיתך, בכל חלק מכותיך ובכל מקום אשר תוכל להציל חיי האדם, רכושו ואשרו. (י); — לחסות את הבטיח ולבלי לצערם. (יא); — לעזור בכח וברכוש

- (א) דברים כ"ח-ט, שם י"ג-ד, שם ו'—י"ד.
 (ב) שמות כ"ב, דברים ה'—ט"ו, ויקרא י"ט-ג, דברים כ"ז—ט"ו, י"ד.
 (ג) ויקרא י"ט — ל"ב, י"ד.
 (ד) דברים ה-א, שם ד-ה, ו'ו, שם ל-י"א, י"ד.
 (ה) דברים י"ג-ה, שם י"ג-ה.
 (ו) דברים י"ד-ט"ו, ויקרא י"א-ט"ד, שם כ-ו' במדרגת ה-ה', ויקרא ה' ה' כ.
 שם ט"ו, שם כ"ז-ל"ט, דברים ל-א, א"ח.
 (ז) (ח) נראשית א-כ"ח, דברים לד-א, שם כה-ה, שם ו'-נ', א"ה י"ד.
 (ט) דברים לג-ד', שם ד-ט, שם ו-ו, שם י"א-י"ט, א"ה י"ד, א"ה.
 (י) ויקרא י"ט-ט"ו, דברים כ"ב א-א, ויקרא ה-א, ח"ט.
 (יא) שמות כג-ה, א"ח ח"ט.

וברכוש להוציא לפועל פעולות אדם. יב) ; — או, ברכושך בכה
 נזיתך, ברוחך ודבורך בכל עת תמיד, לתמוך דלים, להלביש ערומים,
 להשביע רעבים, לנחם אכלים, לרפא חולים, להיות מחסה לאביונים,
 לתת עצה לאובד עצות, להורות דעת ללא למוד, לעשות שלום בין
 המריבים, להביא ברכה בכל אופן ובכל מקום אשר תוכל. יג) ולא
 לבד, כי תמלא בעצמך חובות כאלה אשר לאל ידך לעשות ל כדך
 רק בפרטים אחדים, כי גם תחזיק את המקורים, אשר משם עליך
 ועל כל בני דורך ובני הדורות הבאים, לשאוב אור וכח לפעולה
 בזאת הלא הוא חזוק התורה. יד) ; — כי תלך אל הכלל
 אשר רק על ידו תוכל לפעול בכמות מרובה ולעולמי עד, מצד
 האחד בעד העדה. טו) ; — ומצד השני, בעד המדינה אשר תקבל
 אותך להחסות בצלה. טז) ; — וכן בכל חייך, בכל מקום ובכל
 אופן, אשר תוכל בחוג קטן וגדול קדוש ה' תהיה מטרתך, עליך
 להיות עד נאמן ועמוד זכרון בעד ממשלת ה' ותעודת האדם; למען
 יראו בזה אחיך בני ברית ושאינם בני ברית את האור כי טוב ללכת
 לנגוה זרחה, ילמדו לדעת את האל המיוחד ולקבל עליהם עול מלכותו,
 לכבדו ולאהבהו ככל לבבם ובכל נפשם ובכל מאדם ולהיות חיי צדק
 ואהבה כפי רצונו; ואם כן אתה בחוג הקטן אשר לך בחייך הפרטיים
 תהיה, את שהיא תעודת עמך בהיקף כללי יז).

- יב) דברים כ"ב-ד, שמות כג-ה, שם כב-כ"ד — ויקרא כ"ה-ל"ה, דברים כ"ג, כ"א,
 שם כד-ו יז-י"ד ח"מ, י"ד.
 יג) דברים כ"ה-ס'—ס"ז, ויקרא י"ז, דברים ו' י"ח ויקרא י"ט—י"ח—ל"ד,
 דברים כ"ג-ה, שם ל"ג-ה, י"ד, ח"מ.
 יד) דברים ל"א-י"ט, א"ח י"ד.
 טו) שמות י"ח—כ"א, א"ח י"ד, ח"מ.
 טז) ירמיה כ"ט-ה.
 יז) ויקרא כ"ב—ל"א, י"ד, ח"מ.

המכתב השלישה עשר

עדות. אבל לפעולה כזאת בצדק ואהבה הכרת יסודות אמתיות החיים בפעם אחת איננה מספקת, תעודתך בתור איש ישראל ונושא דגל התורה על דבר האלהים והאדם בעד האנושית, לא נמלאה עדנה במכנה הייך לבד על יסודי האמתיות ההם; בגלל המטרה האחת והשניה עליך לחרות עמוק עמוק בלבבך כמה פעמים את עיקרי הרעיונות ותוצאותיהם על ידי הדבור ואותות המעשה ועל ידם תחזיק במעוזם בעדך ובעד אחרים. זה הוא מושג העדות. — האמת אשר עליה להוליד את החיים דרושה להיות מלומדה ושנונה ובאופן בולט, ככל אשר תהי יד היכולת להציגה כחיים לפני הרוח והנפש, לכן יתר שאת לכוננה בעדות המעשה ע"י אותות ופעולות. באופן כזה הרעיון העיקרי: ה' הוא הבורא ואדון כל; הכל קנין ה', האדם הנהו הסוכן עליהם לפי רצון ה' וישראל הוא נושא התורה לתעודת האדם הזאת, על ידי העדות: שבת, חֲדָשׁ, עֲרֵלָה, חֵלָה, בכור, וביחס אל אדמת ישראל: יובל, שמטה, חלה, תרומה ובכורים. ה' הוא הבורא והמכלכל את גוף ורוח האומה בקרב ישראל — על ידי פסה, שבועות, סכות ושמניני-עצרת; — ובגולה, גם על ידי חנכה ופורים; — ההכרה, כי הגוף יקבל ערכו רק על ידי הרוח והחופש על ידי החוק על ידי ספירה. לשים לב על הסבות ומטרת הגלות, עפ האזהרה לבלי הכשל בעון גלות ע"י "התעניות"; לקדש גם את הגוף והזהירות לבלי השקע בתאוות הבהמיות: על ידי "המילה"; לשעבד כחות הרוח הלב והגוף אל עבודת האל המיוחד: על ידי "תפלין"; — לשוות לנגד עינינו תמיד את האל היחיד הטמיר ונעלם והתגלותו בימי קדם; לצייר ברעיונינו את הגבול אשר נכלו עלינו בעד השכל הנקנה ע"י החושים להגן בעדנו לבל נתור אחרי לבבנו ואחרי עינינו, על ידי "ציצית"; קדש את ביתך להיכל ה', והייך בו לעבודת אלהים על ידי "מזוזה"; — הכרת מצב "יעקב אבינו" בתעודת שם "ישראל" הלא הוא: עני ורפיון בכח ועוצם ידו העצמי, למען היות מוכשר אל תעודת ישראל הרוחנית הבאה בהתגלות ה', על ידי "מצה וגיד הנשה"; להשמר מאלקיות הקנין ובכל זאת לבלי התרחק ממנו ולהשתמש בו בהשכל ודעת: ע"י לולב וסוכה וביחס אל ארץ ישראל, על ידי "מעשרות"; — ובאחרונה, כחינת החיים על פי הרעיון: אלהים ומלך שופט ואב; והידיעה וההכרה, כי נאבד זכות המציאות והחיים, אם לא נמלא את תעודת חיינו במלואה, גם לפנות אל על בתשובה שלמה להיטיב דרכנו לימים הבאים: על ידי ר"ח ר"ה

שופר

שופר ויום הכפורים א). כל אלה יחד יביעו רעיונות, אבל נשתמר לבלי לפוצץ את הרעיון כמלה; רק לאחדם כמו הרעיון בעצמו, שעליו להוליד החלטה. הדעת, לכן רשומו יהיה נפר כנפש ג'כ באחדות ע"י פעולה לשם אות, על ידי זה גם מאמר המכלכל איזה רעיון, האוצר בקרבו החלטה מתפעלת מאחדות כללית אפשר הוא להשמע ביותר, גם מוכן הנהו בנקל אף מחוץ להיהדות. — כל פעולה ומעשה פרטי בחלק הנקרא בשם עדות: כתב, מלה ודבור; זכרון הוא לנפש או מאמר במחשבתה תחלה ע"י שפת הפעולה הנכבדה הזאת, עד הדבר היותר קטן שנהיה שחוק לרבים: את שלא נאכל ביצה שנולדה ביו"ט ושבט, כל אלה מאמר העדות, והזהירות היתרה בדברים הנראים כי קטנים המה, לא יתשבו לדברים טפלים, חסרי מעם ומעוררים צחוק גם בעיני אלה אשר לצון חמדו להם, בלתי גרועה מהזהירות היתרה לברוא לנו ניב שפתים ברור מללו ולהדר אחרי כתב טוב ויפה. — קח לך למשל בראש וראשון את יום השבת עם המלאכות האסורות בו. היום, אשר בפעם הראשונה, כאשר נשלמה בריאת הארץ ונתנה לממשלת האדם, היום ההוא, יהיה לו לזכרון עולם, כי הכל כאשר לכל מסכיב לו, לה' הם, קנין הבורא, וכי רק מיד ה' נתן לאדם הכח והצדק למושול בהם, וכי חלילה לו להתנאות על כח הממשלה הזאת, בעוד עליו לדעת, כי הכל קנין ה', וכי הוא רק סוכן התבל כפי רצון ה' אדון העולם. — ולמען יכונן ויצייר כמו חי את הרעיון הזה, על האדם לעצור ביום ההוא את כח ממשלתו על היצורים, אל ישלה ידו בשום דבר, לפרוש את ממשלתו, ממשלת האדם, עליו, והוא: אל ישתמש בו להפכו בכחו ועצם ידו לתכלית הדרושה לחפץ האדם, ואם כן, עליו להשיב לה' את התבל השאולה לו מידו, למען ידע ויכיר תמיד, כי התבל רק שאולה היא לו, לכן המלאכות האסורות לו לעשות ביום השבת הנה ביחוד מלאכת מחשבת והיא, מלאכה אשר תעשה בדעת, בכונה ובאמצעים הדרושים, וגודל הפעולה הנאותה

ל

א) עלי להקדים, כי כל ההשקפה השטחית הזאת ע"ד המצות וביחוד ע"ד העדות והעבודה נודעה לך בחלקם הייצוני בידיעה קדומה ע"י החיים והגותך מאז בתנ"ך ובגמרא, וגם אחרי כל אלה יכבד עליך אצל רבות מהן לקבוע את ידיעותיך אלה תחת המושגים אשר אתן לך פה; אבל לא זאת כנתי בזה; הנני נוהן לך רק את המושגים כפי אשר אציגן ואשנה אותן ברעיוני, אני, בחור כחוכת תכני הן, למען עורר בקרבך, מצד אחד, כפי היכולת, את החפץ להכיר את תכניהן בשלימות, ומצד השני ביתוד לתת בידך ארוכת זמן עד אשר כהכרה עצמית תוכל לשאול: "איך?" אם זה הוא באמת מושג המצוה?" ולהוכיח לך, כי אמנם כן הוא הדבר באמת, את זאת כמו עוד רבות כאלה, כאשר זכרתי כמה פעמים, אשמור אותם לימים הבאים, למען תדע ובתנת כי דברים כנים המה. —

לו, פעולה מביאה לידי תוצאה, מלאכה המוציאה דבר לפועל, ברעיון בכונה, ברוח ובכח האדם. אבל לא כן המלאכות הנקובות בשמות מסלקל"ם. מתעסק"ן שאינו מתכוין"ן. שאינה צריכה לגופה"ן כלאחר יד"ן ובתוך השעור"ן. — האינך רואה, כי בכל רגע אשר תשמור ירך מעשות מלאכה ביום השבת, תוכיח לדעת כהודאה גלויה, כי תאמין בה', כבורא היחיד ואדון העולם ותזכור בזה כי תעודתך להיות עבד ה' — האינך רואה כי גם מלאכה קלה ובלתי מוגעת ביום השבת היא כפירה בה', באדון עולם ובורא התבל ותעפיל לעלות ולשבת על כסיה, וכי זאת היא כפירה והכחשה בכל התעודה אשר לאיש ישראל? האינך רואה כי יום השבת מהחל ועד כלה הוא אות, זכרון ברית? כי הוא קדש לה' לקדש את ששת ימי המעשה הבאים? ולא מנוחה מעמל ימי השבוע העבר! — וכן הוא בכלל ובפרט כל הדברים הבאים תחת גדר העדות"ן רק עלינו להבדיל כראוי בין דאורייתא ובין דרבנן. —

המכתב הארבעה עשר

הנה נשאר לנו החלק האחרון 'עבודה' להתבונן עליו. — בצאתנו מהחיים הפועלים, העבודה הזאת לנו לשוב ולהשיג את אמתיות החיים, עת נפסדו ונאכזרו מאתנו ע"י דמיון כוזב, תעתועים, מלחמת היצר, המרה ותשוקות החיים. — 'עבודה שבלב', מלאת רצון ה' בפנימיות נפשנו, הלא היא, לרומם את הנפש ולצרפה; 'תפלה', השגת משפט צדק על דבר הכרת 'האני' שלנו בכללותה, ביחס אל ה', העולם והאנושיות. — לפנים על ידי עבודת הקרבנות לשם אות, אשר בציוורם ובעבודתם אינם רק בבחינת אות. — המקדש, משכן העדות, מרכז ישראל וקדושת החיים הוא יצייר לנו: התורה (מה' א), ולמען נמלא אותה נתן ה' לנו נוף ורוח (ב). — קרבנות — הרחקת התשוקה וההנאה (ג) עזיבת האהבה העצמית (ד) קדושת החיים (ה) קדושת הרוח (ו) תקרובת כל עצמותנו לה' במלאנו את מצות התורה (ז) — הלא כמה היסודות הפשוטים להחלטה בעד 'ההשתדלות' (ח) לקדש את עצמנו לה' על ידי התורה (ח) (ט) השבת האכדה של פְּהָרַת החיים על ידי הרחקת ההנאה ואהבת עצמו, הלא היא התשובה אל התורה (ט); (י) הכרת ה' כי הוא המושך איזה חסד רב ערך בחיים או המכלכל את שלום החיים לארך ימים, והרחקת כל רעיון אהבת עצמו ואהבת ההנאה בזה, רק קדושת כל הקנינים ומתנות ה', למלאות על ידם רצון ה' בתורה (י). אל כל אלה פעולות האותות נצטוונו לצרף גם שיה שפתינו (עיון רמזים הלכות תמידים פרק ו'). — המקדש חרב, אך שיה שפתינו נשאר לנו, ועוד ביתר שאת מפעולות האותות שעליו למלאות החסרון. — (ונשלמה פרים שפתינו). תכלית התפלה = התפלה השתפכות הנפש, הארת השכל, התרוממות פנימית להכרת האמת, לא התרגשות והתלהבות כצל עוברת, רגשי הדמיון ושפיכת דמעות עד למכביר, רק מהרת הרעיון והלב: החיים ישדרו מאתנו המשפט הנאמן על דבר ה', העולם, האדם וישראל ונפשנו כחונ מצבנו. — ובצאתך משאון החיים, כאשר יתרומם רוחך אל על אל ה' ע"י התפלה, תשיג את כל אלה עוד הפעם. — למטרה הזאת: תהלות, התבוננות על מפעולות ה' בטבע, בתכל האנושית ובישראל. 'תפלות', התבוננות ערך עצמנו והכרתו ע"י המושגים האלה; 'תודות ובקשות', לדעת ולהכיר כי כל זמן העתיד הוא ביד ה' וכל העבר מידו הוא לנו; ולשוב בתשובה שלמה על כל חטא ועון; 'תחנות' התרוממות הנפש

ועזיבת

(א) ארון. (ב) שלחן ומנורה. (ג) הקטרת כבד וכליות. (ד) הקטרת חלב. (ה) זריקת הדם. (ו) קטורת. (ז) עולה. (ח) עולה. (ט) חטאת ואשם. (י) תודה ושלמים.

ועובדת החיים הלא מהורים, להיטיב דרכנו. — ולכל אלה, בתור המקור הנאמן למושג החיים וכל הכמתם היא: קריאת התורה. — וכצ"ח, פרי ותכלית כל זאת, ואשר יל"ו אל החיים הנה הברכות. החלפת הדעת להוציא לפועל כל הדרוש לרצון ה' בחיים על ידי פעולה ומעשה. — שים לבך על הרעיונות הקצרים האלה והתבונן מנקודת ההשקפה הזאת את תפלותינו וכל עבודת אלהינו, אולי תחרוץ משפט ישר ומוב מאשר היה לך. — את בתי התפלות שלנו נקרא בלשון אשכנז בשם "שולען" (בתי ספר) ובאמת עליהם להיות בתי-ספר בעד אנשים מגודלים אשר הליכות עולם למו בחיים. — ואם כן, בנימין ידידי, תורה כזאת אשר תקראנו לחכרת ה' בתבל ובאנושית, למלאות את רצונו בתור תעודתנו, אשר תראה לנו, כי ה' הוא אבי כל הנמצאים, אבי כל האנשים ובכל נמצא ובכל אדם תראנו כי הוא אחינו, תורה כזאת, אשר תעש את כל חיינו לעבודת אלהים על ידי פעולות הצדק והאהבה לכל היקום, ולקבוע את אמתיות החיים האלה בעבורנו ובעד אחרים. — האם תורה כזאת תוכל להיות תורה אשר תכזה את הרוח והלב ואשר תפריע שמת החיים, ותעש את האדם לנזיר בעולם? — האם יוכל העסק בתורה הזאת, אם נהנה בה באמת ובתבונה, להעכיר את הרוח ולהמיתו ולהביא עצב בלב? או האם לא דמיון תהו ומקסם טוב לחשוב כזאת. אמת הוא הדבר, אמת לאמתה, את שישיר לנו נעים זמרות ישראל:

(א) השמים מספרים,

כבוד אל;

ומעשה ידיו,

מניד הרקיע:

יום ליום יביע;

אומר;

ולילה ללילה יחזה

דעת;

אין אומר,

ואין דברים,

בלי, נשמע קולם.

בכל הארץ יצא קום,

ובקצה תכל מליהם;

לשמש שם אהל בהם,

והוא כחתן יצא מחפתו,

ישׁיש

(ד) תהלים י"ט.

168

ישיש כגבור לרוץ אורח ,
מקצה השמים מוצאו ,
ותקופתו על קצותם ,
ואין נסתר מחמתו ; —
תורת ה' תמימה ,
משיבת נפש ;
עדות ה' נאמנה ,
מחכימת פתי ;
פקודי ה' ישרים ,
משמחי לב ;
מצות ה' ברה ,
מאירת עינים ;
יראת ה' טהורה ,
עומדת לעד ;
משפטי ה' אמת ,
צדקו יחדו ;
הנחמדים מזהב ומפז רב ,
ומתוקים מדבש ונפת צופים •
גם עבדך נוהר בהם ! —
בשמרם עקב רב! — •

המכתב החמישה עשר

אתה, בנימין יקירי, לקחת לך לפתגם חייד והליכות עולמך את הכתוב הדר מנעים זמרות ישראל: גם עבדך וגו', גם נדרת בלבך, לבל תשקוט ולבל תנוח עד אשר תקנה לך השלמות והזכר הזה; גמרת אומר לבל תכונן לך בית נכון, במרם תרכוש לך, עם שפע הצלחתך בקנינים החיצוניים, גם את הקנינים הפנימיים ממקור התורה, למען תשתמש בהם בהשכל ודעת לפי רצון ה', ותעצור כח על ידם לכוון את ביתך, להיות נוה שאנן ברוח התורה, בעד איש-ישראל. — אות ומופת לי, כי לא כליתי לריק דברי בכתובים. — בוא נא אלי, ידידי, כאשר גמרת בדעתך, למען אוכל פה אל פה, להשלים לך את הניוני רוחי ואת מערכי לבבי ביסוד מוסד עד תומם, אשר עד כה הכרת לדעת רק בהבנה שטחית ובראשי מלים. אבל אל תחשוב ידידי, כי עיניך הרואות או את מורך, תחוינה בו איש הבלתי עלול למשנה (אונפֶּעֶה־לכּוּר); בתום לבבי אראך את הענינים שנעלמו גם ממני והשכח הספק יעיב את שכלי ואקראך, כי בכח בינתך בעצמך תוסיף לחקור אותם. — כמו כן הסר מעלי העמל והיגיעה לסתור את כל דברי מכתבך הראשון אחד אחד; הן אתה לכדך בהגתו ומצאת עליו תשובה כהלכה, אף ישמח לבי מאד כי כה עשית; בכל זאת התשובה על המכתב הוא ערוכה ושמורה אתי בתור הצעה (ענמוואורף) גם אשורה אותה לנגד עיניך באופן כזה, רק להשוותה ולהתאימה עם רעיוני לבבך, לכן אל תקוה ממני לקבל כזה, רק שברי רעיונות: מטבע הענין, עליך היה למצוא או, כי היהדות שלך מתנגדת אל מושנך ע"ד תעודת האדם, אשר מושג כזה באמת לא תכיר היהדות לטוב ונגד פעולות המושג הזה השפלות: בקשת ההנאה ואלקיות הקנינים מלחמה לה מדור דור, פעולות כאלה אשר אנשי המעלה יבקשו להכשיר ולעדרן את טבען, אבל לא יסירון מכל וכל, המושג ההוא נמצא לך בהשקפתך על התכל מבלי שים לב על ה' הפועל ובהתכוננך על ה' מבלי שים לב על התכל שברא לכבודו ולעבודתו. — היהדות תדע ותכיר מעלה אחרת גבוהה וגשאה מזה, ואת המעלה הרמה הזאת תכונן לה לשם אמצעי לתכליתה הגבוהה מעל גבוה.

האסון הלאומי יתבאר לך מצד אחד, כי הוא בסבת תעתועים לאומיים, תעתועים כאלה אשר על ידם ישראל לא נופל הוא בשום אופן מיתר העמים; כי עם ישראל לא חטא עוד חטא כזה אשר לאזכיר

לאומים אחרים לא המאן גם המה כמורו, אבל הדבר אשר בעם.
 רש"ר הירש - אגרות צפון * תרגום שמואל אהרנזאן
 הזה לבד נדרש היה להביא הרבן אשר המדיני החיצון תיכף
 בעקב התעתועים האלה: זה הדבר בעצמו הנהו חלק מתכנית (פלאן)
 תעודתו הנעלה. [גוה' - הפניע בו את עון כלנר].

מצד השני נוכחת יידי עתה לדעת כי השלילה והשרוד מעם
 ישראל גדולתו החיצונה היתה בכונה ותכלית מאת ה', אשר מראש
 לא בסתר גלה לעמו חלקן בחיים ומנת גורלו; וכל זאת לא תפריע
 את תעודתו ולא תשפיל את גדולתו, יען יכיר לו גדולה אחרת, אשר
 גם בהיותו בגולה נפתח לפניו כר נרחב למלאות כל הנדרש לכבוד
 שם תעודתו. —

והתורה הזאת, ההיא תתיצב כצד ותעצור בעדנו לכלי נשמה
 בשמחות החיים, אף תאסור עלינו כל הנאה שבעולם? — צא ולמד
 בתורה הזאת וראה, איזה הנאה טבעית תאסור עלינו, ואם שואלת
 היא מאתנו להמית בקרבנו כל נטיה טבעית ותשוקה רצויה? האם
 לא תעזב ולא תכשיר כל הנאה טבעית ותקדש כל זאת להשתמש
 בה בהשכל ודעת למטרה היעודה מאדון עולם? הצדק הוא חותם
 תכנית התורה, וההנאה ומלאת החשק לא היו מעולם לפי רוחה
 תכלית ומטרה, ולכן נכנעות הנה תחת חוק גבוה, ומפני זה
 בחכמת ה' ולפי מטרת חכמתו זאת נתנו להן נכול וקצב; אך
 אמצעי הן, ובתור אמצעי תכנענה תחת חוק גבוה ותקדשנה לשם
 מטרתן להיות קדושות וטהורות כאנושיות, כמו כל אחד ממלואי
 חובות האדם לתכלית תעודתם, — מלחמה להתורה רק נגד אלקיות
 הקנין והנאה, כחשכנו אותם כי תכלית חיינו הם, — אבל
 להגיע אליהם ולהשתמש בהם בתור אמצעי ובנכול אשר גבלה
 אותם חכמת ה', לא לבד כי תרשה לנו את ההתחרות להשגתם
 ושימושנו בהם, כי עוד על פיה, כל אלה חוב קדוש כיתר החובות
 שעלינו למלאות בתעודת האדם; גם להטא ועון יחשב (א) לסגף
 עצמנו בלי כל מטרה ולחסר מנפשנו ההנאות המוקרות. — ואיככה
 יוכל היות אחרת! ה' שם בקרבנו הכנה לזה, ואיככה עי
 החוק ירדוף אותה אח"כ באף להבחירה כלה!! עבודת אלהים
 היותר נעלה על פי התורה הזאת היא: להדות בשמחה את פני ה'
 חרות החיים הבאה לנו מהידיעה הברורה: לחיות, לחשוב, להרגיש,
 לדבר ולפעול, להנות ולסכול תחת עין ה' והשגחתו! ובמלאנו אותה
 כדת, עצב ושמחה יחד נשתוו! — הכל לקח טוב; ותכלית החיים
 הנצחית האחת: לפתור אותו ברוח צהלה ושמחה!! —

העם

(א) תענית י"א, כ"ב.

והעם הזה האם לא פעל מאומה לבנין עולם הגדול של האנושיות?
 לא אחפוץ לשאול אותך: מי הוא העם מכל העמים אשר הניח את
 אבן הפנה לזה בהכרה ובדעת עצמו? לא אשאל, האם לא כמעט
 כלם, רק עמלו בזה, ואכני הבנין היו ביד ה'; לא אשאל, הבכל
 אלה הביאו ברכה לעולם? — אכן את זאת אשאל: האם ישראל
 אשר בהכרה נאמנה ובתקרובות חייו ועצמותו, עומד ומציל את
 הסגולה האחת והיחידה ממשברי גלי הזמנים והתמורות ואשר
 מתחת למדרגתה יכניע את המדעים, תקון עולם הטבע, הרושת
 המעשה וההמצאות להיות בתור אמצעים, האם לא נוכל לחשוב כי
 הוא המכין כאמת אכני הבנין לתועלת ולישועת העולם? האם ישנו
 גודל אנושית גבוה ונשא מזה, להיות נושא דגל התורה, דעת את
 ה' ותעודת האדם, ולחורות ע"י סנת גורלו וחלקו בחיים, כי ישנו
 עוד גבוה ונשא מקנין והנאה, ממדעים ותקון הטבע, בעוד כל
 אלה ישרתו לו רק בתור אמצעים?! —

והתורה הזאת האם היא תבדילנו מיתר העמים? אמנם כן!
 כי לולא זה ישראל זה כבר לא היה עוד ישראל בקוראי
 שמו. הבט נא וראה, מה כבוד הוא הדבר להחזיק ולכלכל את
 טהרת היהדות בקרב ישראל גם בהיות ישראל עם נבדל. אבל
 האם ההבדלה הזאת היא מפני שנאה? מנאות? האם ה' איננו
 אלהי כל בשר, האם לא אל אחד בראנו? משנה איום ונרא!
 הן לישראל אין כל תעודה אחרת, רק להכיר ולדעת את אלהיו, את
 ה' היחיד הקורא לכל אדם להכירו ולעבדו ע"י הנסיון והחנוך,
 ולהפיץ את הידיעה המאד נעלה הזאת ע"י סנת גורלו וחיו! —
 חלא השם, סגולה בהוראתה לא תביע אומר, כי ה' איננו
 אלהי עם אחר, רק כי ישראל איננו עם אלהים אחרים, כי לא יכיר
 עליו כל נמצא אחר בעולם לאלהות (ב)! האם לא ימצא ישראל
 תכליתו ותעודתו באחת האנושית הכללית? האם לא נשפוך שית
 בכל יום בתפלותינו, כי יניענו ה' לתכלית הנעלה הזאת? —
 בבנין עולם רם ונשא נעבוד כלנו, כל העמים שהיו ושהנם עתה,
 בארבע כנפות הארץ: מזרח וים תימן וצפון. — כל אחד בהופיעו
 ובהעלמו מעל פני כמת התולדה, ככל דבר אשר ירכוש לו ובכל
 אשר יאבד, במעשי צדקותיו ובחטאתיו, בהבטתו ובהבלי תעתועיו,
 בעליזתו ובכירדתו ובסכום המציאות אשר ינחיל לנחלה לדורות

הבאים

(ב) מוכן השם, סגולה הוא קנין עומד וקים אשר אין לו כל זכות

עליו, עיין ב"ק פ"ז.

הבאים. — הכל חומר ולבנים לבנין האנושית, כלם כאחד עולים במעלות אל ה' אחד ג) ! בגלל הדבר הזה היו והיו חסידי אומות העולם אשר היו לאות ולמופת בצדקתם בלי תועלת עצמם ובכבוד האדם האמתי. לזאת יפעלו הנאורים מכל העמים אשר באומר ובפועל העלו את אזהיהם למעלת הכרת האל היחיד, ולשום כבוד לצדק ומשפט ולרומום את מותר האדם על הכהמה, לזאת העלו היונים את רוח האדם בכשרון המעשה, הנעשה במהרה, באמתיות, הנמצאות בחכמתם, האירו הנפשות; לאהדות העמים הונפה חרב הרומאים; בשלום ובמישור פעל למענהו מסחר האירופיים, לאחד לאומים ולהתחבר כאחים גם יחד, ולזאת גם ישראל יפתור את מתנת חלקו כפי תעודתו. —

הכאמת יִכְנַע ויִשְׁפַּל הרוח עֵי מסירת נפש אשר תדרוש מאתנו התורה? — אמנם, הגידה לי את מי תכבד ביותר, ומי הוא החזק באמת? אם היהודי השפל והנכזה, אשר גם בעפר שפלותו כחו חדש עמו ורוחו לא יעזבוה; על מתנגדו ירחם, את חרפתו מחרפיו יקבל באהבה, בחשבו כי בזה ינסה אותו ה', וכי הוא זה חלק ממנת גורל עמו; — או את הבליעל, אשר בגודל נאותו יכניע את החלש ויתאמר כי צדקה נפשו בהשליכו נעל על דל ובלענו על מסת נקיים, ורשע מכתיר את הצדיק יתכרך בלבבו, כי זה כבודו ורום תפארתו? —

גם חלילה לך לאמר: כי התורה הזאת: תורת אלהים, תורת העולם ותורת האנושית תפריע את ההשכלה! מלאכת מחשבת, מעשה אנוש לעשות לו פסל ותמונה? אמנם כן! למן העת אשר בני אדם שכחו את אדון העולם היחיד והמיוחד, ויעבדו וישתחוו להגבראים, עבדי ה', ויחשבום לאילולים, ויתנו כבוד אלהים גם לנשיותיהם הבהמיות, בהרנישם כחן וממשלתן עליהם ויכבדו אותן בפסילי אבן, מני אז כל פסל ותמונת אליל מזכרת דראון עולם להאנושית, אשר ירדה פלאים מגדולתה, אמנם כן! למן העת ההיא

הרחיקה

ג) חסידי אומות העולם יש להם חלק לע"ה אומרים חז"ל והמלות ע"ה" נוכל לכוון ג"כ אל תעודת ותכלית התולדה בהתפתחות האנושית בכללותה, ולפי המובן הזה נוכל לקב"ר את המאמר ג"כ חסידי אומות העולם יש להם חלק בהשגת התכלית ההיא (ת"כ אמ' י"ב, י"ג) מעיד אני עלי שמים וארץ וכו' יאמר אחד מחכמינו ז"ל במקום אחר: אינו יהודי או יהודי, איש או אשה, עבד או אמה, לפי פעולת כל איש תנוה עליו רוח ה' (ילקוט ג"ר רמז ט"ב), אנכי מביא את המאמר רק במקום אחד, אך כשת נמצאים מאמרים כאלה במקומות אחרים ביתר באור ושלמות, אך נעלמו כעת ממני. —

הרחיקה היהדות ממנה מעשי הרשים כלם, יען האמת יקרה
 לה מהרושת מלאכת מחשבת כזאת! לכן קרש אמן מישראל המלא
 רוח דעת ותבונה, לא ערב לכו לקחת מחונה, חרט ופשר לעשות
 ולתאר ולצייר פסל ותמונה אשר הוליד אותם כח הדמיון הלא טהור,
 ואשר על ידם יעוררו בקרב האדם את נפיותיו הכהמיות, לכלכלן
 ולהחזיקן. או האם המדות הדגולות וטהרת האנושית כקליפות השום
 וכלא תחשבנה בעינינו, האם לא נוכל לנהל את פעולתנו רק
 על פיהן?

עיקרים? עיקרי אמונה? תרי"ג מצות תכיר היהדות,
 לא חוקי אמונה; — האמתיות אשר היהדות תשים לה ליסוד
 מוסד תגלה ותודיע בתור אמת לאמתה, גם תביע אומר לאשר
 יכרה און להקשיב דבר אמת, ועי תעודותיה תפתח כר נרחב
 להעמיק ולהדור בהכרת כל נמצא, עם היחס והאחדות של כל יצור
 נברא: עולם, אדם, אנושית בהתפתחות תולדות בני אדם וככנות
 ה' על ידה, ועבור הכל לקנות מושג נאמן עי התבוננות,
 נסיון ותורה, ובכל דבר נקח לנו את התורה ליסוד מוסד
 (פאקטום) והוכחה, כי לא זאת היא הקירה אמתית לכונן תבל
 בעינים ובאונים סגורות מבלי דעת אותה ורק בציור השכל העיוני
 הפנימי. החקירה האמתית תקח לה את הטבע, את האדם, את
 התולדה למעשים שהם (פאקטא) ותחקור בהם עד אשר תוציא לה
 מהם הכרה נכונה, והיהדות תצרף להם את התורה שהיא גיב יסוד
 מוסד (פאקטום) כמו השמים והארץ; אבל היא לא תחשוב כל
 חקירת השכל והתבונה, כל עוד לא תכונן תכלית ומטרתה אל
 הי עבודה ופעולה; היא תראה לנו את גבול כח מושגנו ותזהיר
 אותנו להשתמר מחקירה בלי יסוד ובסיס, אשר בעצמה לא תדע כי
 אולת כחה, חקירה הנראית, כמו תעצור כח לכונן מעלת רוחה על
 איזה יסוד, אבל סופה מקסם כזב, כי מבלי דעת את הגבול אשר
 הרצב לה, עליה לשום אל השכל הנובע ממקור החושים פניה,
 למצוא כו מנוחה ומרגוע.

אמת הדבר, כי רוח הזמן ההרש נהיה לרוח בוחן ובודק;
 אבל השקפה היה על התבל ומלואה הסרה לו; המה לא ילמדו בעד
 החיים, עבור ידיעת התבל והכרת חובות האדם; החקירה נהיתה
 לתכלית ולא לאמצעי; את עצם הענין של החקירה ישו
 לנגד עיניהם רק מתי מספר; אמנם יחקרו את תורת היהדות,
 אך שכתו לקנות להם את מושג היהדות ממקור התנ"ך. אך לא
 זאת היא דרך היהדות המהורה; נגד החקירה הזאת התקוממו תמיד חכמינו

זל; נגד זה יש לנו מופתים מוחכמי קדם, אשר הם למדו תנ"ך וש"ס מנקודת ההשקפה האחת של תעודתם בעד החיים: ללמוד וללמד, לשמור ולעשות! וכל דבר אשר חקרו עפ"י החוק השקיפו עליו מראש כמו חי, או לקחו את ההשקפה הזאת מהמדע. — אין מדע בעולם כמוה אשר יוכל יותר ממנה לפתח את הרוח בהשקפה מקפת וכללית וביסוד מוסד, — כי התורה אשר תשים: את היראה, האהבה והאמונה לאבני היסוד לא תוכל להעביר את הלב, ובקנותנו לנו מושג נאמן ממנה ותך שרשיה ברוחנו, אזי מלאת התורה הוא תוצאות חיים מכפנים החוצה ואיננה עוד נגס השכל העיוני, ונהפוך הוא, היא רק היא תקרא להתפתחות הפשית ולשמש בכל הכחות: — את זאת הזכות לדעת גם אתה, כי אמת נכון הדבר. —

מעות כפולה ומכופלת ע"ד מושג השם חסיד. חסיד הוא האיש, אשר יכונן ארחות חייו באהבה, אשר לא יתנאל בתאוות הבהמיות וכל אשר לו יקריב בעד התבל — והכל רק בעבור יוכל לחיות ולפעול באהבה בעד התבל; הוא לא ירחיק עצמו ממנה, רק יחיה ביחוד בקרב התבל עמה ובעדה. — חסיד בעד עצמו כלא הוא, — והכל הנהו רק בעד התבל אשר ימשכנה חסד. — לכן דוד המלך, אשר חי מנעוריו בעד עמו ובלי הרף פעל ועשה רק בעד תועלתו ההיצונית והפנימית, ולעומת זה להיטיב לו בעד הרעה אשר גמל לו שאול ובכלל כל הנוגע לטובת מנת גורלו הפקיד ביד ה': הוא נקרא בשם חסיד; הלא ידעת מאמר האבות: "שלך שלך שלי שלך חסיד"? אבל חיים נבדלים מהעולם, חיי התבוננות, חיים של פרישות יתרה, תפלה וצום אינם חיים ברוח היהדות; תורה ועבודה רק הנה הדרך המביאה לידי מעשה! תלמוד גדול שמביא לידי מעשה! אמרו חז"ל, וציץ ופרי כל תפלותינו הנה הברכות, החלמת הדעת וההשתדלות לפעול בחיים כפי רצון ה', זאת לכד היא בכל עת ובכל מקום התכלית. — אבל איך באו השגנות והתעתועים האלה כשדה החכמה והמדע והשקפה על החיים, על זאת נדבר אולי בעת אחרת.

אבל ההכבדות למלאות את מצות התורה בימינו אלה, ההגבלות על מסעינו ובהתהלכנו עם אינם יהודים, בכשרון המעשה? נניח לעת עתה, כי בצדק יתלוננו בני הזמן על ההכבדות וסבל החוקים. אך הבה נתכונן על משאלות החיים כמו שהם ועל היהדות במושג הנאמן של תעודתה ואת אשר עלינו לשאת ולסבול בכל המסכות העתים והזמנים, ואת היהדות בתור חוקי החיים של הזכות

האדם ונשאל: האם כובד איזה חוב למלאותו יוכל לבטל את החוב בעצמו? האם לא הכבודות תגדיל בעינינו את ערך מלוא חוב כזה? אך אם נתבונן היטב על ההכבודות האלה, אם לא כצל תחלפנה ברוח היהדות, נפן נא בראשונה אל מענתך האחרונה: „עבודה ומלאכה“.

בן זמננו! אתה לא תוכל למלאות את התורה, יען כי תדרוש ממך לשבות „חלק השביעי“ מעתותיך עלי אדמות ולהחול בה מעבודה ומלאכה, אשר אמנם בזה תראה לדעת, כי רק מה' לבדו לך הכח והצדק לרכוש לך דבר מה בעולמו, מידו לך זאת הברכה, ועל ידי זה תקדש ותשפר את מעשיך למשול ולהשתמש בהם בתור סוכן על קנין ה', רק כפי רוחו וחפצו; הלא זה החלק השביעי מומך יביא את הרוח והקדושה ליתר הששה החלקים מעותות חייך — יען ידרוש ממך החלק השביעי למנוע ירך מעבודה ומלאכה בעד החיים, רק להתבונן בחלק חייך זה ע"ד תעודת ישראל ולפתור את שאלת קיומו הרוחני, לבחון אם מלאת חובותיך בחיים ולשוב ולהתרומם אליה; — — בן זמננו! האם לא תבוש ולא תכלם על תלונה כזאת? אמנם! אם תחשוב עצמך, כי נולדת רק לרכוש ולהנות; אם לפי נודל או מעוט קנייך והנאתך יערך ערכך עליך; אם הכל לך לתכלית נחשבה ולא לאמצעי, אז צדקת, אמנם כן, אם תחשוב בעבודתך ומלאכתך להוסיף חיל ולרכוש רב יותר ממעשה האבר אשר יפור ויפקיד הזרע בחיק האדמה, למען קרני השמש ונשם נדבות, ברכת ה', ינדל, להציץ ציץ ופרי, אם תחשוב כי כחך ועוצם ירך עשו לך החיל הזה, ורק המה יכנו את בנין אשרך למעלה ראש ולא ה' — וכי אתה — רק אתה לכרך! ומפני ההתחרות וההשתדלות יסונו אחור כל החובות האחרים; — אמנם אז —!

אבל ברוח היהדות! אם רק תשיג ותבין אל נכון את ערך קדושת יום השבת, אם רק תראה ותשכיל את אשר לפניך ותבין היטב, כי היום ההוא הוא יסוד מוסד לתעודתך, ובשמירת יום השבת כדת ברוח נכון הנך נועד להיות עד אמונים: כי אכן יש ה', אל יחיד ומיוחד, והאדם נקרא רק לעבודתו! ואחרי כל אלה, אם תתבונן היטב על מחשבת און ופגול, לחלל את השבת בעבור עבודה ומלאכה! לכלכל את נפשי, להגדיל ולהרחיב את ברכת ביתי ולהכין לי את האמצעים למלאות את חובותי נגד ה' — הלא בזה אומר: כי אין ה', אשר לו התבל ומלואה, אראה בזה, כי לא מיד ה' נתנו החיים וברכת החיים, אומר: כי הקנין

הקנין וההנאה תעודתי, ותכליתי רק מלאת רצוני! — ולמען כלכלת גוי כופר הנני בה' ובתעודת האדם!! — אמנם, את כל זאת תביע, אם תחלל את השבת מפני עבודה ומלאכה; האם לא ההתבוננות האחת הזאת תוריד את ירך אשר הרימותה לעבוד עבודה בשבת? — אבל אם רק פעם אחת תתבונן ותשקיף על הייך ברוח השבת — אם רק פעם אחת תביט על עצמך כי הנך עומד תחת השגת ה', כאשר יורך יום השבת, אם אך פעם תתבונן, כי הנך יצור חי בעולם המלא מפה אל פה כבוד ה' ובהיים נהוגים רק מידו, אז תרגיש בעצמך, כי הנך בן ועבד ה', — תרגיש, כי כל מציאותך וחיך תלויים בפי האב היחיד ואדון העולם, כל נשמת אפך נדכתו, כל כח — מתנתו, כל מפעל ומעשה בחיך — השגתו; ואם תשכיל נפשך באופן כזה בכרכות ה' הגדולות והקטנות, כי הנך עבד ה' וכל חיך מלווי התעודה הזאת! התשים לבך עוד לתלונתך? אתה תראה, כי בקשת הרכוש והקנין הוב הוא ככל שאר הובותיך, גם לא תעריך את ערכם לפי היקף הקנין שרכשת, רק לפי מלאת רצון ה' בעת הרכוש לך כל זה, ואז עליך לפי רצון ה' להשתמש בו ולהיות סוכן עליו! תראה, כי ששת ימים יתנו לך את האמצעים החיצונים לתעודתך, ויום השביעי — את קדושת תעודתך, תעצומות רוחך, כי כל פעל פעלת ושמושך בו, עליך לעשות ברוח ה'; אתה תראה, כי ה' הוא לבדו הנותן לך כח לעבוד, וישלח ברכה במעשה ירך. תראה, כי לא קצרה יד ה' לתת לך מן באהלך לכלכלך בששת הימים, עד כי לא תרעב ביום השביעי, — אתה תראה, כי לא בעבור זה, יען יכולת להוציא מפיך תלונה כזאת, עליך לחדול מהיות יהודי, רק יען כי חדלת מהיות יהודי, תוכל לשאת על שפתיך תלונה כזאת. —

אבל המשא ומתן עם אינם יהודים! היהודי כה נכר ונבדל, עד כי מיד יכירוהו, כי יהודי הנהו. בן זמננו! מי יאמר לך כי נתכחש, כי הנך יהודי? היה יהודי! היה יהודי נאמן, התאמץ למלאות תעודת רעיון יהודי נאמן במלוא התורה הנוסדה על צדק ואהבה, למען יכבודך בעבור זה יען כי יהודי הנך מבלי הניד לך: אף כי הנך יהודי! דע את עצמך כתור איש יהודי והפץ את המושג הזה על ידי דבריך וביותר על ידי תהלכותיך הייך בקרב אחיך האינם יהודים; — ואז רק אז לא תתאונן עוד במאומה על היהדות שלך, אשר לא תוכל להתנכר. —

אבל מעלת הרעות והאחרה לא תוכל להשיג לך — אם לא

למצער

למצער — אם לא תוכל לאכול אתם במשתה יחד ולשתות מיון מסכו
 לך? עוד הפעם אומר לך: היה פועל צדק ואהבה, כאשר תורך
 התורה — היה צדיק במעשיך, נאמן בדבורך, שמור אהבה בלבך
 נגד אחיך האינם יהודים, כאשר תורך התורה; — פרום לרעכים
 מהם את לחמך, הלכש את ערומיהם, השיבה נפש חוליהם,
 נחם אבליהם, עוץ נא עצה לאובדי עצות, היה עוזר בצר להם
 בעצה ובמפעל, שפך עליהם נדבת רוחך, נדבת רוח ישראל,
 ואז האם לא יכבדוך ולא יאהבוך? ואם לא תגיע אז אל מעלת
 הרעות והתקשרות כפי אשר תוכל שאת בחייד? — אבל יותר מזה!
 להיות חבר משפחה? האם אינך רואה, כי עד המדרגה ההיא לא
 תגיע ולא תוכל לבוא, לא מאיבה, רק מטעם תעודתך להיות
 איש ישראל! אתה לא תקצוף על החוק אשר תאסור עליך
 ההתחנת עם אינם יהודים, יען כי עליך להנך את בניך,
 פרי אהבת ה', רק על פי תורתנו ותרזיק אותם מהתורה, אם לא
 יהיה להם אב ישראל או אם ישראלית; — ואתה האם לא תחזיק
 טובה ותודה להחוק, אשר יחפוץ לשמור, כי בני ישראל לא יתאוו
 לקחת נשים מכנות אינם יהודים ובני אינם יהודים לא יתאוו
 לקחת להם לנשים מכנות ישראל? —

שים לבך על מטרת חייד, התכונן על חוב היהדות וחיש
 תחלופנה כל ההכבדות אשר ההלו להרגיש בימינו אלה, יען וביען
 כי רופפה רוח היהדות, ואשר אחדות מהנה באמת הכבדו אכפן על
 בני ישראל, יען, כי בני ישראל לא יכירו עוד את עצמם, יען כי
 בני ישראל לא ידעו עוד להוקיר את עצמם, ויען כי אחדים מבני
 ישראל ידרשו ויהפצו לפרוק מעליהם עול התורה והמצוה. —

המכתב הששה עשר

הנך שואל אותי ידידי, להגיד לך חזת דעתי והשקפתי ע"ד השאלה, אשר מצאה מסלות בלבות בני הדור, הלא היא שאלת שווי הזכויות (עמאנציפאציען); אם אחשוב אותה ברוח היהדות לדבר אפשרי ולחוב מוטל עלינו להתאמץ להגיע עדיי, ואם כדאי והגון הוא לנו. — אחרי המושגים החדשים על דבר היהדות אשר קנית לך, בנימין יקירי, נבוכ הנך בזה. ספק עלה בלבך, אם ההתחרות וההשתדלות להשיג את שווי הזכויות מתאימות הנה יחד עם רוח היהדות, בהשכך, כי אם תאָחו כארץ לא לך וכאזרח מתקשב בה, יוכל היות, כי תתרחק ממנת גורל ישראל, אם כדאי והגון — בעוד יוכל היות, כי בנקל ע"י ההתקרבות הגדולה ע"י זכות אזרח תתרופף התכונה העצמית של עם ישראל. אמנם כבד אכבדך על דאגתך זאת, פן יצא נזק ללאומיות ישראל, והגני להגיד לך חזת דעתי: אם הוא ברוח היהדות? — כאשר ישראל בגולה הלך ויבוא לגור בקרב העמים גלה ה' לו את תעודת חובתו שמה ע"י ירמיהו הנביא: (א) "בנו בתים ושבו, ונטעו גנות ואכלו את פרין; קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים ותלדנה בנים ובנות ורבו שם ואל תמעטו; ודרשו את שלום העיר אשר הגלית אתכם שמה והתפללו בעדה אל ה', כי בשלומה יהיה לכם שלום." —

הרדיפה וההגבלה בדרך החיים אינן בעצם תנאי הגלות, ונהפוך הוא, חוב מוטל עלינו לפי היכולת, להאחו במדינה אשר תקבל אותנו לגור בה; להשתדל להוציא לפועל את מטרת המדינה ותועלתה, ובדרשנו את טובת עצמנו, עלינו לדרוש גם את שלומה וטובתה. — ההתנחלות בכל מקום שהוא במדינות ובארצות אפשריות היא, כי לא תזיק לרוח היהדות; יען וביען כי ההעמדה ברשות עצמו בנוגע אל ממשלתו המדינית, עת ישב ישראל על אדמתו, לא היתה גם אז עצם ותכלית ללאומיות ישראל, ורק בתור אמצעי להוציא לפועל את תעודתו הרוחנית, מעולם לא היו ארץ ואדמה קשר ואחדות לאומית, רק ההתאחדות הכללית של התורה, ומפני זה נשארה האחדות הזאת בתומה גם בהיות ישראל רחוק מארצו. — אי לזאת האחדות הנאמנה תשאר שרירה וקיימה גם בכל תפוצות ישראל ובהאחוז שמה. את האחדות הזאת עלינו לקרוא בשפת עבר

עם

(א) ירמיה כ"ט ה' — ז .

עם "גוי", לא כמוכן השם פאלק' בלשון אשכנז (אשר כמוכנו כי אין פאלק' בלא ארץ וממלכה) עד אשר תבוא העת המאושרה שבה ירחם ה' את עמו, וגם במצבם החיצון יושבים על אדמתם בתור עם' והתורה תהיה להם לימוד מוסד לכונן על פיה את אחדותם המדינית להיות לנס ולהתגלות שם ה' ותעודת האדם. — עתיד לבוא שהוא תכלית הגלות, ואשר מובטחים אנחנו כי כן יקום וכן יהי, אבל לא נוכל בפועל ידיים להביא את העת הדגולה הזאת, רק נקוה ונחכה לה; ואשר אליה נתגדל ונתחנך, וכי אז באשר מצבנו נימיב לדגול בשם ובתעודת ישראל' ביותר מבפעם הראשונה; עתיד לבוא, אשר ילך שלובי יד עם ההתרוסמות הכללית של האנושית להיות באהרה תחת השגחת ה' היחיד והמיוחד, ומפני כי לאומיות ישראל נוסדה על תקוה רוחנית במהרה, לכן מוכשר הנהו להדבק בנקל בכל מקום בלב שלם אל ארץ מושבו, רק נבדלו אולי בזה, בעוד אם אחרים אולי יחשבו את הקנינים אשר תעודת המדינה היא להבטיחם ברשות בעליהם, את הקנין וההנאה, לרם ונעלה במאד, הנה בני ישראל יחשבו אותם רק לאמצעים למלאות על ידם את תעודת האדם. — שוה נא אך פעם ברעיוןך תמונת עם ישראל המתגורר בין העמים ומתענג על רוב שלום הפש ודורו, אף מתאמץ הנהו להגיע לרעיון תעודתו. — מה נהדר הוא מראה עם כזה! כל בן ישראל עומד לנס בתור כהן צדק פועל צדק ואהבה — מפיץ הנהו בין העמים לא דת ישראל — כי זאת אמורה לו — רק מרחיב הוא אנושית מהורה ונקיה ביניהם. — הוא יכול להיות מניע ומסבב את פעולות חנוך האנושית, יכול היה להיות מטה עוז ומאיר נתיב בימי הביניים כאלה, ימי אפלה כחשכת מצרים, לולי חמאת ישראל ותעתועי העמים, לולי עוממו אלה את תעודת הגלות הזאת במושגה הנאמנה; אם בקרב מין אנושי אז, אשר כל מנמתו היתה להגדיל ולהרחיב ממשלתו בחסם, ולתת לקנין והנאה כבוד אלהים והאנושית התמכרה לפעמים גם אל דמיון כוזב, לוא היו אז אנשים כאלה במנוחה שאננה וגלוי לכל הראו לדעת, כי המה ישקיפו על הקנין והנאה, כי רק אמצעים המה, ויפעלו אך טוב, צדק ואהבה לכל העולם, ורוחם הנעלה המלא אור תורה, אמת וחכמה הנהיל מושגים נאמנים באנושית מלאים דעה והשכל, ובפעולתם שמו אותותיהם אותות בעדם ובעד אחרים לזכר עולם! — אך, כפי הנראה, רק ע"י קושי השעבוד ומצב הגלות המר יכול היה ישראל להגיע ולהתחנך אל מעלת המצב הטוב והנעים הזה — אם נתכונן על הגלות כמוכן הנאמן הזה כנדרש, אם בעתותי הצרות

קימו

קימו וקבלו, כי ה' ותורתו זאת היא תעודתם האחת בחיים, ושפע ההצלחה החיצונה חשבו בתור אמצעי וגם בימי צרה וצוקה עבדו את ה' באמת ואמונה, אז, — כמנקודת המצב התמידית של העמים, כמו מנקודת המצב של היהודות — אז, אולי גמול ומוכשר נהיה לבית ספר הנסיון של האשר וההצלחה היותר גבוה בגולה. — לכן שאלת שווי הזכויות תחדל להיות עוד שאלה, כי כשם שנצטוונו לרכוש לנו האמצעים החיצונים בתור תנאי הקיום והחיים, כן בטח חוב הוא על כל אחד, לבלי הרחיק מעליו את הנועם החן והחסד זרבי האמצעים האלה בהיות לאל ידו להשיגם בנקל בדרך הצדק והאשר; יען לפי רבות מכסת האמצעים, כן תרבה האפשרות להרחיב ולהגדיל מלואי תעודתו בכמות מרובה; אף חובת הכלל הוא בטח. בעת נשקפה לו היכולת, לרכוש כל אלה בדרך ישרה. — אכן אם דרושה היא להפצנו? — כמו פי אברך את שווי הזכויות (עמאנציפאציאן). — בראותי את הלהץ והדחק, אשר יציקו לישראל מרכה להכיל ומעתיקים את ישראל מנכול החיים והלאה, את רוחו ידכאו, לכל יוכל להנביה מעלה בכמה מעלות טובות, ינבילו את חופש ההתפתחות של תכונת רוחו העדינה, ומפני החוקת קיום עצמותם, נאלצו אחדים מכני ישראל לעשות מעשים כאלה, אשר יהודים נאמנים ברוח היהדות לא יעשו כזאת אף בהיותם אנוסים מפני הכרח, ואלה האנשים המעטים יבאישו את ריח ישראל ושם כבודו, אך לא יוכלו לעמוד בנסיון, ויעשו מעשים אשר לא יעשו. — הנני מברך את שווי הזכויות — בראותי, כי בעת הנוכחית אשר עוד לא יעמוד נגדה לשמן כל יסוד רוחני אף בדמיון יסודו כמו מלפנים, ורק תאות הכצע והקנין: ולב רע המשפילים כבוד האדם, רק המה עוד יתקוממו נגדה, וכי אמנם בשווי הזכויות נראה יקרת הצדק, משפט כל אדם להיות נחשב לאיש בין אנשים ושלמון ההשקפה, כי התבל לה' היא וכי כל אשר ישא עליו צלם אלהים הנהו בן אל חי ועליו להיות כאח לכל האדם אשר בארץ — וכי משפט צדק הזה, והמחשבה הטובה הזאת, ידרשו בלי אונס, רק בכח אמיתתם הפנימית לבד, להביא קרבן על מזבחם את התאוות הנמכזות של הכצע והאהבה העצמותית — בשמחה אחדה את פני המקום ההוא, אשר שמה יביאו קרבנות כאלה. אשורנו כבדק השחר של התעוררות האנשים להחזיק במעוז האנושית — היא המדרגה הראשונה המובילה אל הכרת ה', כי הוא אדון כל ואב, וכי כל האנשים בני אל חי, ואם כן אהים המה, והארץ נתנה מה' לכל האנשים ביהוד להיות כוכבים

סוכנים עליה כרצון ה' — אבל בעד ישראל — אברך את שווי הזכויות רק באופן כזה, אם בראש וראשון יתעורר בקרב ישראל בעת ההיא הרוח הנאמן ההוא, אשר מבלי התלות בשווי הזכויות או אי-שווי הזכויות, לפעול ולעבוד אך טוב למען הגיע לתעודת ישראל הנכונה, לנמוע ברוחם את תכונת רוח ישראל הנעלה ולכונן וליסד את החיים רק בכח רוח כזה. — אברך את העמאנציפאציאן רק אז, אם ישראל יקבל את שווי הזכויות לא בתור תכלית תעודתו, רק לפרק ולנסיון חדש לתעודתו, נסיון כבד יותר מימי עוני ושנות ראה רעה — אך נפשי עלי תאכל — אם ישראל לא יכיר את עצמו היטב, אם נסע יתרו בו ורוחו אבד חין ערכו, עד כי יצהיל לעומת שווי הזכויות ויחשבם, כי המה סוף וקץ גלותו ולתכלית גבוה מעל גבוה במנת גורלו ותולדתו, כהרחבת החיים ודרך סלולה להשגת הקנין והנאה שיכבדו אותם בתור בני אלים, בעוד לא יבין את רוח התורה ומטרתה, מבלי הוציא לו מהגלות לקח טוב, נפשי עלי תאכל, אם ישראל כה התנכר בדעת עצמותו, עד כי נכון הוא בעד הנעתו אל שווי הזכויות ועמו אל החפש מכל צרה, עוני ולחץ הטאת לאומים, לרכוש לו ביחוד כל קנין והנאה, עד כי לא ייקר לו כל מהיר, ונכון הוא לנתח כל נתח טוב מהתורה ולתת כפרם את נפש חיינו. — עלינו להיות יהודים במלוא מובן המלה, ורוח התורה תמלא לבנו להכירה במקור חיינו; — אז גם רוח היהדות תקבל באהבה את פני שווי הזכויות, בחשבו אותו לדרך ישרה וסלולה למלאות על פיה חובתו ותעודתו השוומות עליו, להוציא לפועל את תכנית החיים בעצם תומם. —

